

Demografia a sociálna štatistika

Last update: 11.04.2023

Demografia

Demografia je spoločenská veda zaoberajúca sa štúdiom reprodukcie ľudských populácií, jej predmetom sú všetky udalosti a procesy, ktoré s reprodukciou ľudských populácií súvisia.

Kvantifikáciou demografických udalostí a procesov sa zaoberá **demografická štatistika**.

Systém demografickej štatistiky v SR ktorého základom je spracovanie demografických udalostí v mesačnej periodicite vo vyčerpávajúcom zisťovaní celej populácie, pravidelne sa opakujúce sčítania obyvateľstva a doplnkové zisťovania u obyvateľstva (mikroceny), zabezpečuje rozhodujúci podiel informácií o obyvateľstve ako celku, o jeho priestorovom rozmiestnení, stave, štruktúrach, ako aj charakteristikách v konkrétnom časovom období.

Sociálna štatistika

Sociálne štatistiky sú zamerané na získanie relevantných a porovnateľných štatistických informácií o sociálnej ochrane, príjmoch a životných podmienkach domácností, práce a miezd, vzdelávania, zdravotníctva, kultúry a kriminality. Tieto informácie sú potrebné pre tvorbu a monitorovanie politík na všetkých úrovniach riadenia verejnej sféry vrátane medzinárodných organizácií a na uspokojovanie potrieb užívateľov na národnej i medzinárodnej úrovni.

Štatistiky sociálnej ochrany sú zamerané na produkciu a analýzu údajov o opatreniach verejnej správy v oblasti sociálneho poistenia, sociálnej podpory a sociálnej pomoci. Zahrňujú aj opatrenia z oblasti aktívnej politiky trhu práce.

Štatistika životných podmienok poskytuje údaje o štruktúre príjmov a výdavkov domácností zo zisťovania rodinných účtov, zabezpečuje reprezentatívne a porovnateľné údaje o úrovni a rozdelení príjmov, o úrovni a zložení chudoby a sociálneho vylúčenia zo zisťovania EU SILC. Získané informácie sa využívajú pre analýzu životnej úrovne, umožnia objektívne vyhodnotiť, medzinárodne porovnať a analyzovať kvalitu života obyvateľstva v regiónoch a jednotlivých krajinách EÚ.

V rámci štatistiky trhu práce sa zabezpečujú a poskytujú informácie o stave a vývoji zamestnanosti a nezamestnanosti, voľných pracovných miestach, mzdách, nákladoch práce a štrajkoch. Základným zdrojom týchto informácií sú pravidelné štatistické zisťovania, ktoré prebiehajú v **podnikoch** a **domácnostiach**.

Štvrťročné výberové zisťovanie pracovných síl (VZPS) slúži na kontinuálne štvrťročné monitorovanie ponuky pracovných síl so zameraním na ekonomickú aktivitu obyvateľstva, zamestnanosť a nezamestnanosť.

V rámci štatistiky vzdelávania sa zabezpečujú údaje najmä o formálnej vzdelávacej sústave, celoživotnom vzdelávaní a o štruktúre vzdelanostnej úrovne obyvateľstva. Tieto štatistiky popisujú aj finančné toky súvisiace so vzdelávaním.

Zdravotnícke štatistiky sú zamerané na poskytovanie štatistických informácií o štruktúre a výkonoch siete zdravotníckych zariadení, o zdravotnom stave obyvateľstva a jeho determinantoch a ochrane zdravia pri práci. V rámci zdravotných štatistík sa popisujú aj finančné zdroje a výdavky na zdravotníctvo.

Podniková štatistika o práci

Ťažiskovým nástrojom získavania informácií v štatistike práce a miezd je systém **štvrt'ročného a ročného podnikového výkazníctva**, prostredníctvom ktorého sú poskytované informácie o počte zamestnancov, odpracovaných hodinách, voľných pracovných miestach, priemerných nominálnych a reálnych mzdách (v triedení podľa odvetví, veľkosti podnikov, krajov) pre operatívne potreby vládnych a ostatných ústredných orgánov SR, ako aj odbornej i širokej verejnosti. Z údajov o výške priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnancov zverejnenej Štatistickým úradom SR sa odvíjajú ďalšie významné ukazovatele sociálnej sféry (napr. vymeriavací základ starobného dôchodku, platy ústavných činiteľov, limit ochrany vkladov obyvateľstva a pod.). V ročnej periodicite sa pre potreby regionálnych prehľadov zisťuje zamestnanosť a mzdy podľa miesta výkonu práce a zostavujú sa bilancie celkovej zamestnanosti za hospodárstvo SR a v územnom a odvetvovom členení.

Súčasťou mzdovej štatistiky sú dve ročné výberové štatistické zisťovania, zamerané na sledovanie úrovne a **štruktúry miezd zamestnancov a úplných nákladov práce**. Zisťovania sú plne harmonizované s platnými nariadeniami ES. Výstupom výberového zisťovania o úplných nákladoch práce sú informácie o úrovni a vývoji všetkých zložiek nákladov, ktoré zamestnávateľia vynakladajú v súvislosti so zamestnávaním pracovných síl. Výsledky výberového zisťovania o štruktúre miezd sú využívané pre potreby monitorovania vývoja miezd a ich zložiek podľa pohlavia, veku, vzdelania, povolania a pod. Sú základným zdrojom informácií o rozdieloch v odmeňovaní za prácu pre rodovú štatistiku.

Výberové zisťovanie pracovných síl

Výberové zisťovanie pracovných síl v domácnostiach ako štandardnú medzinárodne porovnateľnú metódu na monitorovanie situácie na trhu práce realizuje Štatistický úrad Slovenskej republiky od roku 1993. Konceptia a metodika zisťovania vychádza z definícií a odporúčaní Medzinárodnej organizácie práce a Eurostatu a je plne harmonizovaná s príslušnými nariadeniami ES.

Zisťovanie je kontinuálne so štvrt'ročnou periodicitou spracovania a publikovania výsledkov. Na základe stratifikovaného systematického výberu sa do vzorky dostáva štvrt'ročne 10 250 bytov.

Všetky zistené údaje sa prepočítavajú na aktuálne demografické údaje o obyvateľstve SR.

Súčasťou VZPS od roku 2000 sú tiež doplnkové zisťovania (ad hoc moduly), vykonávané vždy za 2. štvrťrok referenčného roka. Tématické zamerania týchto ad hoc modulov sú ustanovené nariadeniami ES, napr. zosúladenie práce a rodinného života v roku 2005, prechod z práce do dôchodku v roku 2006, pracovné úrazy a zdravotné problémy súvisiace s prácou v roku 2007, postavenie migrantov a ich priamych potomkov na trhu práce v roku 2008 a modul o vstupe mladých ľudí na trh práce pripravovaný na rok 2009.